

BALIKESIR MEDICAL JOURNAL

Epidural analjezi ile normal doğum yapanlarda memnuniyet değerlendirmesi

*Evaluation of the patient satisfaction in women giving birth with epidural anesthesia*İsa şükrü Öz¹, Anıl Turhan Çakır¹, Burak Ün¹, Besim Haluk Bacanakgil²

1- Zonguldak Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi

2- İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Öz

Amaç: Epidural analjezi uygulanarak normal doğum yapanlar ile epidural analjezi uygulamadan normal doğum yapanlar arasındaki memnuniyet düzeyi farklılıklarını değerlendirmeyi amaçladık.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya Ocak 2018 ile Mart 2018 arası zaman diliminde doğum için doğum ünitesine gelen gebeler kabul edildi. Gebelere memnuniyet düzeyini değerlendirmek için 20 sorudan oluşan anket uygulandı. Epidural analjezi uygulanmaksızın normal spontan vajinal doğum yapan gebeler ile kontrol gurubu oluşturularak karşılaştırma yapıldı. Karşılaştırmalar arasındaki değerlendirmeler Mann Whitney-U testi ile yapıldı.

Bulgular: Epidural doğum yapan kadınların % 86'sı doğumda hiç ya da çok az ağrı hissettiğini belirtirken, normal doğum yapan kadınların tamamı çok ya da şiddetli ağrı hissettiğini belirtmiştir (p<0,05). Doğum sonrası ağrı hissetme durumu normal doğum yapanlarda daha az olarak belirtilmiştir (p<0,05). Doğum sonrasında çok ya da şiddetli baş-boyun ağrısı hissetme oranı normal doğumda % 32 iken bu oran epidural doğum yapan kadınlarda % 74'e yükselmektedir (p<0,05). Epidural doğum yapanların personel ilgisinden ve doğum şeklinden memnuniyeti ile aynı doğum şeklini tekrar tercih etmesi normal doğum yapanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek oranda görülmektedir (p<0,05).

Sonuç: Epidural doğum, normal vajinal spontan doğuma göre daha konforlu ve hasta memnuniyetinin daha yüksek olduğu doğum şeklidir.

Anahtar Kelimeler: Epidural Doğum, Normal Doğum, Memnuniyet,

Abstract

Aim: We aimed to evaluate the differences in level of satisfaction between normal delivery with and without epidural anesthesia.

Materials and Methods: The pregnant women who came to the delivery unit for birth between January 2018 and March 2018 were accepted for the study. A questionnaire consisting of 20 questions was applied to them to assess their level of satisfaction. Comparison was made by forming a control group with the pregnant women who had a spontaneous vaginal delivery without epidural anesthesia. The evaluations of the comparisons were made with Mann Whitney U test.

Findings: Eighty-six percent of women with epidural vaginal deliveries reported that they felt little or no pain at birth, while all women who had a vaginal delivery said that they felt too much or severe pain (p <.05). Pain at the postnatal period was reported to be less for the women who had a vaginal delivery (p<0.05). The rate of too much or severe postpartum head-neck pain was 32% in vaginal delivery, whereas same rate was significantly higher (74%) for the epidural vaginal delivery (p<0.05). Epidural vaginal deliveries reported significantly higher satisfaction of the staff interest and delivery type, and reselection of the same delivery method than nonepidural vaginal deliveries (p<0.05).

Results: Epidural delivery is the type of delivery that is more comfortable and patient satisfaction is higher than spontaneous vaginal delivery.

Key words: Epidural Vaginal Delivery, Vaginal Delivery, Satisfaction,

Gönderilme Tarihi: 24-08-2019

Kabul Tarihi: 20-12-2019

Atıf İçin: İsa şükrü Öz, Anıl Turhan Çakır, Burak Ün, Besim Haluk Bacanakgil, Epidural analjezi ile normal doğum yapanlarda memnuniyet değerlendirmesi, Balıkesir Medical Journal, 2019 3(3);157-134

Sorumlu Yazar: İsa şükrü Öz

Zonguldak Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi

e-mail: isaoz80@gmail.com

DOI: 10.33716/bmedj.610303

GİRİŞ

Günümüzde kamu kurumlarından halkın aldığı hizmet kalitesinin en büyük göstergelerinden birisi, halkın alınan hizmetten memnun kalma oranının yüksek olmasıdır. Hayatın farklı alanlarında hizmet sunan tesislerde, hayatta kalabilme ve marka değeri oluşturabilme kavramlarının oluşabilmesi için gerekli en önemli parametre bu tesislerden alınan hizmetten memnuniyetin yüksek olmasıdır. (1)

Memnuniyet kavramına sağlık sektörü açısından bakıldığında, memnuniyet tanımını, hastaların alınan hizmetten beklentilerine cevaben elde ettikleri faydadır diye yapabiliriz. (1) Memnuniyet izafi bir tecrübedir. Yani hastaların geçmişlerine, yaşam standartlarına, önyargılarına ve bunlar gibi birçok değişkene göre değişir. Hastanelere gelen hastalarda, memnuniyet hakkında farkındalık her geçen gün daha da artmaktadır. Hastalar aldıkları sağlık hizmetinin daha nitelikli olması konusunda beklenti içine girmekte, nitelikli sağlık hizmetini istemekte ve bir sonraki sağlık hizmeti alımında da bu hususları göz önünde bulundurarak tercihlerini bu parametreye göre şekillendirmektedirler (2)

Doğumhaneye kabulü yapılan gebelerde, doğuma kadar olan süreçte doğal olarak doğum sancıları olmakta ve bu sancuların şiddeti ve süresi doğum yaklaştıkça artmaktadır. Tüm bu yaşananlar hem gebenin ailesi hem de gebe için özel bir deneyim olmakta ve bu ağrının yönetimi memnuniyet açısından en önemli parametre olarak karşımıza çıkmaktadır. Epidural analjezi uygulanarak gerçekleşen normal doğum gebelerin sancularını azaltmakta ve memnuniyete etki etmektedir. Doğal olarak epidural analjezi ile doğumda daha az ağrı çekildiği için memnuniyet oranının yüksek olması beklenir fakat epidural analjezi uygulanarak yapılan doğumlarda epidural analjezi uygulanımına bağlı olarak oluşabilecek komplikasyonlar memnuniyete etkir. Klinik tecrübelerimizden epidural analjezi uygulanarak doğum yapan birçok gebede doğum sonrası baş ağrısı olmakta, boyun ağrıları bazen dayanılmaz boyuta ulaşmakta, hipotansiyon, motor kayıp görülebilmekte, hatta bazen epidural kataterinin giriş yerinde çeşitli enfeksiyonlar oluşabilmektedir. Bu komplikasyonlar epidural analjezi uygulanmadan yapılan vajinal doğumlarda doğal olarak izlenmez. Ayrıca epidural analjezi ile olan doğumlarda lokal anesteziyelere bağlı olarak ilaca bağlı taşifilaksi gelişimi, opioidlere bağlı bulantı, kusma, solunum depresyonu, kaşıntı, idrar retansiyonu da görülebilir. (3) Bu süreçte yaşanacak memnuniyetsizlikler annelerin doğumdan sonra analık duygulanımlarına etki etmekte ve bebekten uzaklaşmaya varabilecek farklı birçok duygulanım hallerine sebep olmaktadır. Biz de hasta memnuniyetini baz alarak çalışmamızda hastanemizde epidural analjezi uygulanarak doğum yapan kadınların memnuniyet düzeylerinin, epidural analjezi uygulanmadan normal doğum yapan kadınların memnuniyet düzeylerine göre nasıl değiştiğini belirlemeye çalıştık.

MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmamıza Ocak 2018 ile Mart 2018 tarihleri arasında Zonguldak Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi'ne doğum yapmak üzere başvuran anne adayları alınmıştır. Toplam 100 anne adayı çalışmaya katılmıştır. Bu 100 hastadan; 50 gebe epidural analjezi ile normal doğum yapmış olup, diğer 50 gebe epidural analjezi uygulanmadan normal doğum yapmışlardır. Hastaların doğum süreçleri bitip doğumhaneden servis odalarına transferleri sağlandıktan sonra, çalışmaya katılan tüm annelerin; demografik özelliklerinin yanı sıra daha önce bilinen bir psikiyatrik ya da nörolojik hastalıklarının olup olmadığı ve duygu durum değişikliğine sebep olabilecek ilaç kullanım öykülerinin olup olmadığı sorgulanmıştır. Duygu durum değişikliğine sebep olabilecek ilaç kullanım öyküsü olanlar ve herhangi bir psikiyatrik hastalık mevcudiyeti bulunanlar çalışma dışı bırakılmışlardır. Çalışmamıza katılan annelere 20 sorudan oluşan bir memnuniyet anketi uygulandı. Sorular yüz yüze sorulmuş olup

verdikleri cevaplar cevap anahtarına kayıt edilmiştir. Ankette annenin doğum sırasında çektiği ağrı düzeyini tariflemesi istenmiş olup ağrı şiddetleri hiç ağrı hissedilmemesi, orta, çok ve şiddetli ağrı hissedilmesi olarak belirtilmiştir. Doğum sonrası baş-boyun ağrısı çekip çekmediği sorusu da aynı şekilde cevap anahtarına kayıt edilmiştir. Ankette ayrıca personel ilgisinden memnun olunup olunmadığı, doğum şeklinden memnun olunup olunmadığı, tekrar aynı doğum şeklinin tercih edilip edilmeyeceği doğum sonrası bulantı-kusma olup olmadığı, idrar yapma sorunu yaşanıp yaşanmadığı, sinir ve his kaybı yaşanıp yaşanmadığına dair sorgular da yapılmıştır.

İstatistiksel analiz için SPSS 22.0 for Windows programı kullanıldı. Karşılaştırmalar arası değerlendirmeler Mann Whitney-U testi ile yapıldı. İstatistiksel alfa anlamlılık seviyesi $p<0,05$ olarak kabul edildi.

Çalışma Helsinki Deklerasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yapılmıştır. Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan onay ve çalışmaya katılmış insanlardan "Bilgilendirilmiş Olur" alınmıştır. Protokol no:2017-126-20/12.

Tablo 1. Doğum ve Yaş Bilgileri

	Normal Doğum			Epidural Doğum			
	Ortalama	±	Standart Sapma	Ortalama	±	Standart Sapma	
Yaş	27,58	±	2,928	29,02	±	3,673	0,033
Gravida	1,88	±	0,961	2,12	±	0,939	0,160
Parite	0,66	±	0,745	0,9	±	0,814	0,136
Düşük	0,12	±	0,328	0,14	±	0,350	0,767
Kürtaj	0,1	±	0,303	0,08	±	0,274	0,728

BULGULAR

Epidural doğum yapanların ortalama yaşının ($29,02\pm 3,67$), normal doğum yapanların ortalama yaşından ($27,58\pm 2,93$) büyük olması istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,033$).

Epidural doğum yapanlar ile normal doğum yapan kadınlar arasında gravida, parite, düşük ve kürtaj bakımından anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>0,05$).

Epidural doğum yapan kadınların % 86'sı doğumda hiç ya da çok az ağrı hissettiğini belirtirken, normal yapan kadınların tamamı çok ya da şiddetli ağrı hissettiğini belirtmiştir ($p<0,05$).

Epidural doğum yapan kadınlarda doğum sonrası bulantı-kusma ve idrar yapma problemleri, epidural analjezi uygulamadan normal doğum yapanlara göre daha sık görülmüştür. ($p<0,05$).

Doğum sonrasında ise baş-boyun ağrısı hissetme durumu normal doğum yapanlarda daha az olarak belirtilmiştir ($p<0,05$). Doğum sonrasında çok ya da şiddetli ağrı hissetme oranı normal doğumda % 32 iken bu oran epidural doğum yapan kadınlarda % 74'e yükselmektedir ($p<0,05$).

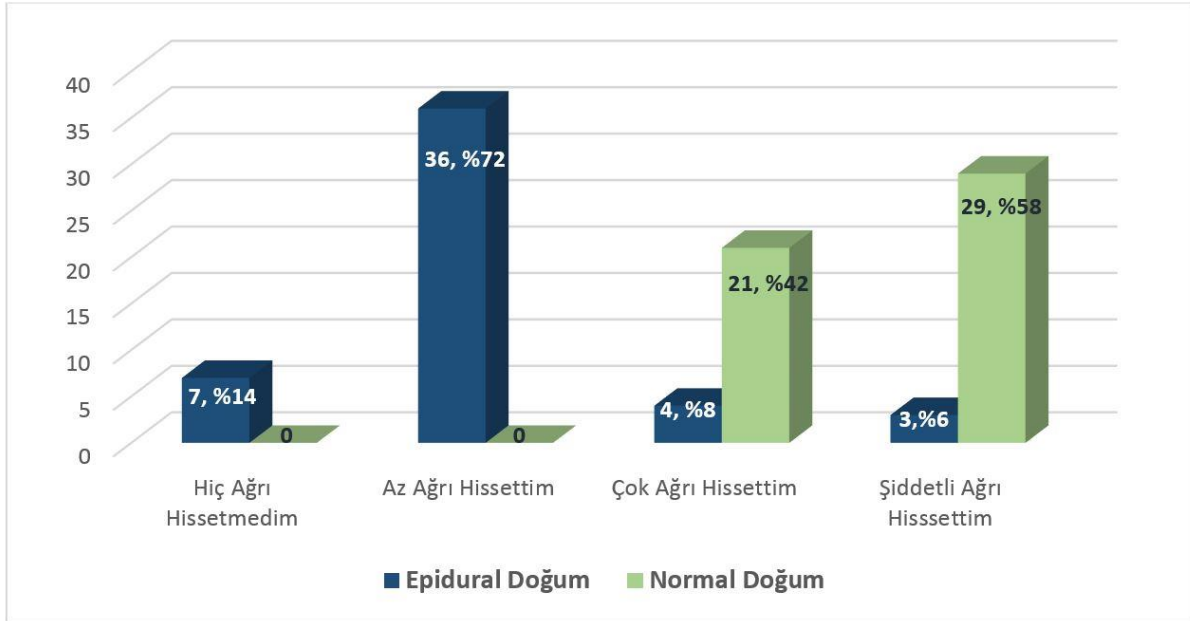
Epidural doğum yapanların personel ilgisinden ve doğum şeklinden memnuniyeti ile aynı doğum şeklini tekrar tercih etmesi normal doğum yapanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek oranda görülmektedir ($p<0,05$).

Eğitim durumu bakımından normal doğum yapanlarda ön lisans ve lisans oranının daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Sağlık güvencesi, gebeliğin takipli olması, gebeliğin istemli olması, epidural konusunda bilginin varlığı, doktoru tanıma ve rahat emzirme konularında ise epidural ve normal doğum arasında anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>0,05$).

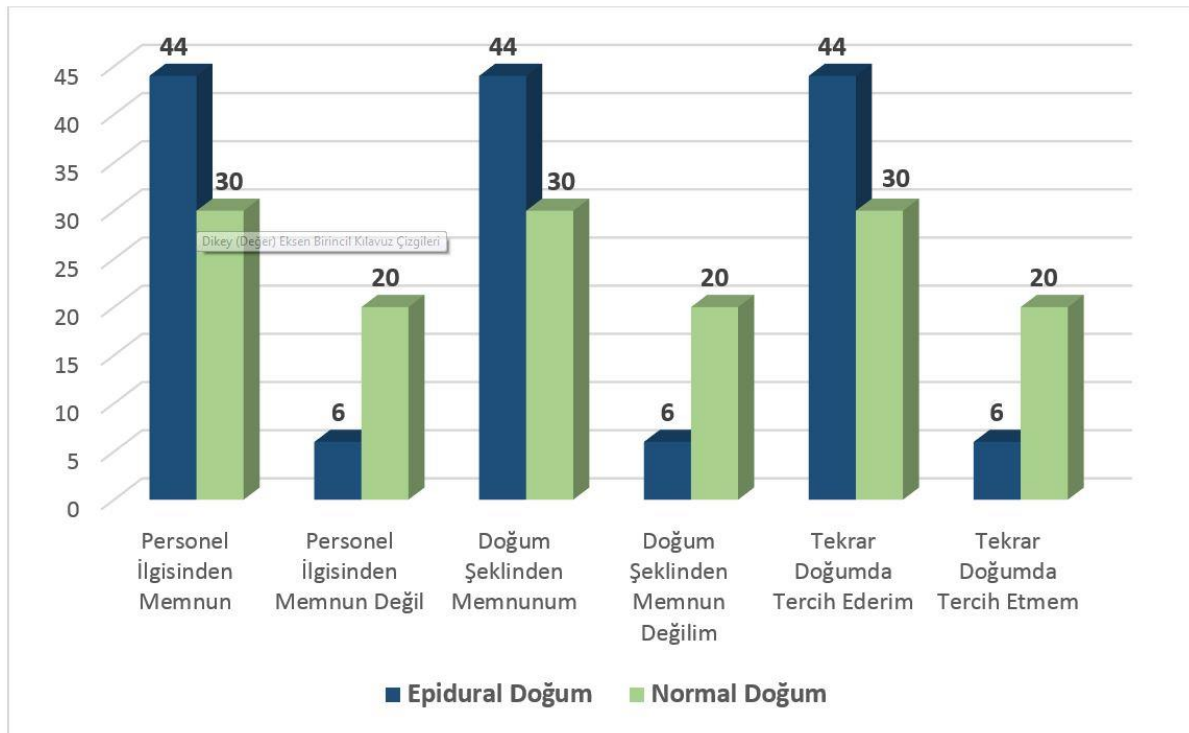
Tablo 2. Epidural ve Normal Doğum Yapan Kadınların Gebelik Deneyimlerinin Karşılaştırılması

	Epidural Doğum		Normal Doğum		P Değeri
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
Güvencesi Var	48	% 96	47	% 94	0,500
Güvencesi Yok	2	% 4	3	% 6	
Takipli Gebelik	48	% 96	47	% 94	0,500
Takipsiz Gebelik	2	% 4	3	% 6	
İstemli Gebelik	46	% 92	47	% 94	0,500
İstemli Gebelik Değil	4	% 8	3	% 6	
Epidural Bilgisi Var	47	% 94	50	% 100	0,121
Epidural Bilgisi Yok	3	% 6	-	-	
Doktorunu Tanıyor	39	% 78	39	% 78	0,595
Doktorunu Tanımıyor	11	% 22	11	% 22	
Doğumda Ağrı Hissetme Durumu					
Hiç Ağrı Hissetmedim	7	% 14	-	-	0,000
Az Ağrı Hissettim	36	% 72	-	-	
Çok Ağrı Hissettim	4	% 8	21	% 42	
Şiddetli Ağrı Hissettim	3	% 6	29	% 58	
Doğum Sonrası Ağrı Hissetme Durumu					
Hiç Ağrı Hissetmedim	13	% 26	34	% 68	0,000
Çok Ağrı Hissettim	4	% 8	10	% 20	
Şiddetli Ağrı Hissettim	33	% 66	6	% 12	
Rahat Emzirdim	48	% 96	47	% 94	0,500
Rahat Emziremedim	2	% 4	3	% 6	
Personel İlgisinden Memnun	44	% 88	30	% 60	0,001
Personel İlgisinden Memnun Değil	6	% 12	20	% 40	
Eğitim Durumu					
İlkokul	11	% 22	5	% 10	0,025
Ortaokul	2	% 4	2	% 4	
Lise	26	% 52	22	% 44	
Ön Lisans	6	% 12	12	% 24	
Lisans	5	% 10	9	% 18	
Doğum Şeklinden Memnunum	44	% 88	30	% 60	0,001
Doğum Şeklinden Memnun Değilim	6	% 12	20	% 40	
Tekrar Doğumda Tercih Ederim	44	% 88	30	% 60	0,001
Tekrar Doğumda Tercih Etmem	6	% 12	20	% 40	

Grafik 1. Doğumda Acı Hissetme Durumu

Grafik 2. Doğum Şeklinden Memnuniyet

TARTIŞMA

Yenilikçi olmak, var olan rekabete ayak uydurmak ve değişen şartlara göre kendimize rol edinmek artık hayatın her alanında görülen ve hayatın idamesi açısından önem arz eden parametrelerdir. (4) Bu anlamda sağlık çalışanlarının ve kuruluşların değişen bu şartlara uyum sağlamaları değişik stratejilere sahip olmalarını gerektirmektedir. Sağlık alanında hizmet sektörü içerisinde olanlar açısından bu stratejilerin merkezinde hasta memnuniyeti bulunmaktadır. Memnuniyet ise birçok değişkenden etkilenir. (4) Memnuniyet düzeyini anlamak için her hastaya uygulanabilirliği açısından standardize edilmiş bir ölçek bulunmamaktadır. (4) Zaten ölçek standardizasyonu ülkemiz açısından çok zor bir durumdur. Çünkü ülkemizde bölgesel farklılıklar ve bu bölgelerde yaşayan insanların sosyolojik ve kültürel farklılıkları mevcuttur. Dolayısıyla bu durum beklentileri ve algıları değiştirecek ve her hastanın memnuniyeti farklı yönlerde olacaktır. Sadece bölge farklılıkları değil, hasta kümeleri ve hastane grupları arasında bile değişik düzeyde birçok farklılık bulunmakta ve bunlar sonuçları farklı şekilde etkilemektedir. Bu açıdan bakıldığında optimum sonuç elde etmek için memnuniyet ölçeklerinin içinde buldukları duruma göre revize edilmeleri gerekmektedir (5). Bizim çalışmamızda oluşturduğumuz anket soruları Zonguldak ili ve Batı Karadeniz Bölgesinde yaşayan kadınların özelliklerine uygun olarak hazırlanmıştır.

Literatür incelendiğinde hasta memnuniyetini konu alan birçok değerlendirme görülmüştür. Kıdak ve ark.(5) yaptıkları incelemede memnuniyete sebep olan kuramlar üzerinde durulmuş ve desteğin niteliğinin önemine vurgu yapılmıştır .

Kırılmaz H.(6) yaptığı çalışmada kişilerin bir şeyin önemini, özünü, nitelik ve niceliğini saptamaya yönelik yargılarının anlaşılmasında, tecrübelerinin, geçmişlerinin ü etkili olduğunu ve memnuniyetin bütün bunlardan etkilendiğini belirtmiştir. Özer N ve ark.(7) memnuniyetin; kişilerin nüfus ve tahsil durumlarından, hasta yatışının olduğu klinik bölümlerden ve sağlık hizmeti kullanımlarından etkilenmediğini belirtmişlerdir .

Ulusal anlamda doğum şeklinin memnuniyet üzerine etkisi ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, genellikle normal doğum ve sezaryen doğum arasındaki memnuniyet düzeyi üzerine yoğunlaşıldığını görüyoruz. Bu çalışmalar incelendiğinde normal vajinal spontan doğumla doğum yapan gebelerin sezaryen yöntemi ile doğum yapan gebelere göre memnuniyet düzeylerinin daha çok olduğu sonucuna varılmıştır (8,9). Bu sonucun elde edilmesinde yaşadığımız topluma göre değerlendirme yaparsak, sezaryen doğumun nihayetinde bir cerrahi işlem olması, hastaların ameliyattan korkmaları, sezaryen doğum ile oluşabilecek komplikasyonların normal doğuma göre fazlalığı, hastaların sezaryen ile hekim arasında ekonomik olarak kurgulanımlarının etkili olduğu düşünmekteyiz.

Ulusal anlamda çalışmalar incelendiğinde özellikle epidural doğum ve normal vajinal doğum arasında memnuniyet araştırması ile ilgili bir çalışma izlenmedi. Bu anlamda çalışmamızın bir ilk olduğunu düşünüyoruz.

Demet A ve ark.(10) normal doğumla gebelikleri sonlanan gebelerdeki memnuniyetin sezaryen ile gebelikleri sonlanan gebelere göre daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmada taranan gebelerin % 4'üne epidural anestezi verildiği belirtilmiş fakat özellikli olarak epidural anestezili normal doğum yapanlar ve epidural anestezi normal doğum yapanlar arasında memnuniyet açısından

değerlendirme yapılmamıştır. Aynı çalışmada doğumda gebelerde görülen ağrıların memnuniyet derecesini artırdığını bildirmişler ve bu durumu normal doğum yapabilmiş olmanın etkisinden kaynaklandığını vurgulamışlardır. Yine normal doğum ve sezaryen doğum yöntemi arasındaki postpartum duygulanım durumlarına bakılan başka bir çalışmada sezaryen yöntemi ile doğum yapanların normal doğum yapanlara göre daha stresli oldukları ve bu duruma sezaryenle doğum yapan gebelerin hastanede kalış sürelerinin uzamasının etken olabileceği bildirilmiştir (11). Aynı çalışmada doğumda çekilen ağrının doğum sonrası duygu durum değişiklikleri ile alakalı olabileceği üzerinde durulmuştur. Nitekim bizim çalışmamızda aynı hastanede, aynı personeller tarafından gebelere hizmet verilmiş olup, epidural doğum yapan gebelerde, doğum sonrası personelden memnun olma oranı daha yüksektir. Bu durum epidural doğumda daha az ağrı çekilmesine bağlı doğum sonrası oluşabilen olumlu duygu durumuyla alakalı olabilir. Doğum sonrası tekrar aynı doğum şeklinin tercih edilebileceğinin hastalarca beyanı da aynı şekilde yorumlanabilir.

Kişilerin yaşam standartları, mali durumları, entellektüellikleri ve eğitim seviyeleri arttıkça doğum yöntemi tercihlerinin sezaryen doğuma doğru kayma yönünde olduğu bildirilmiştir (12, 13). Bu durum yaşam kalitesi açısından belirli bir seviyeye ulaşmış kadınların, bu hayat standartlarına ulaşmak için gebeliklerini ertelemelerinden kaynaklanabilir. Ayrıca bu kişilerin belirli bir yaşa geldikten sonra normal doğumda çekecekleri ağrıyı düşünerek, ağrı tolerasyonu açısından sezaryen doğumdan daha memnun kalacakları düşüncesi veya normal doğumunu başaramayacakları kaygısıyla isteğe bağlı sezaryen olmaları ile alakalı olabilir. Böyle hallerde epidural analjezi uygulanarak yapılacak normal doğum özendirilmeli ve isteğe bağlı sezaryenlerin önüne geçilmelidir.

Literatürde, ulusal anlamda epidural analjezi uygulanarak yapılan normal doğumlarla, epidural analjezi uygulamadan yapılan doğumlar arasındaki memnuniyet kıyaslanmadığından epidural analjezi uygulanım komplikasyonlarının memnuniyete nasıl etkideği bilinmemektedir.

Bizim çalışmamızda epidural analjezi uygulanarak doğum yapan gebelerde doğum sonrası baş-boyun ağrısı görülme oranı normal doğum yapan gebelere göre yüksektir. Fakat bu durum memnuniyet derecesini önemli ölçüde etkilememiştir. Bize göre bu durum doğum ağrısı ile kıyaslandığında baş ağrısının daha tolere edilebilir olmasındandır. Diğer epidural analjezi uygulanmasına bağlı gelişen komplikasyonlarında aynı şekilde memnuniyete önemli ölçüde etki etmediği benzer şekilde yorumlanmıştır. Çalışmamızdaki iki grup kıyaslandığında iki grup arasındaki yaşların homojen dağılmasının sonuca etkisi olabilir. Bu durum çalışmamızın eksik tarafı olarak düşünebilir. Yine aynı şekilde bulantı ve kusma epidural analjezi ile doğum yapan gebelerde daha sık görülmüştür. Fakat tüm bu komplikasyonlara rağmen epidural analjezi ile doğum yöntemi epidural analjezi uygulanmadan yapılan normal doğum yöntemine göre daha memnun edici bulunmuştur.

SONUÇ

Doğum kliniklerinde hasta memnuniyetinin artırılması noktasında, anne adaylarının normal spontan vajinal doğuma göre daha konforlu bir doğum şekli olduğunu düşündüğümüz epidural doğum konusunda bilgilendirilmeleri ve cesaretlendirilmeleri önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

1. Yılmaz M. Sağlık bakım kalitesinin bir ölçütü: Hasta memnuniyeti. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2001; 5(2):69–74.
2. Varinli İ, Çakır A. Hizmet kalitesi, değer, hasta tatmini ve davranışsal niyetler arasındaki ilişki Kayseri’de poliklinik hastalarına yönelik bir araştırma. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2004; 17(2): 33–52.
3. Aslan K, Tuncel G. Epidural analjezi ve komplikasyonları. Türkiye Klinikleri J Med Sci. 2003;23(5):430-6
4. Aytaç G, Yeşildal N. Yatan hasta memnuniyeti. Düzce Tıp Fakültesi Dergisi 2004;3:10-14.
5. Kıdık LB, Aksaraylı M. Yatan hasta memnuniyetinin değerlendirilmesi ve izlenmesi: Eğitim ve araştırma hastanesi uygulaması Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2008;10(3):87-122
6. Kırılmaz H. Hasta memnuniyetini etkileyen faktörlerin sağlık hizmetlerinde performans yönetimi çerçevesinde incelenmesi: Poliklinik hastaları üzerinde bir alan araştırması. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2013;4(1):11-21
7. Özer N, Köçkar C, Yurttaş A. Kalp damar cerrahisi kliniğinde yatan hastaların hemşirelik hizmetlerinden memnuniyeti. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi.2009;12(3):12-19
8. Uçum EY, Kitapçioğlu G, Karadeniz G. Kadınların doğum yöntemlerine bakış açısı, deneyim ve memnuniyetleri. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi.2010;5(13):140-143
9. Doğanay K, Baloğlu A. Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi 1. Kadın Doğum Kliniği 2008 yılı sezeryan hızını belirleyen risk etmenlerinin belirlenmesi. Dr. Lütfi Kırdar Eğitim ve Araştırma Hastanesi. Yayınlanmamış tez çalışması, İstanbul, 2009
10. Adıgüzel D, Nazik H, Haydardedeoğlu F, Aytan H. Sezeryan ve normal doğum yapan kadınlarda hasta memnuniyetinin araştırılması. Adana Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi 2013;1(3):13-20
11. Ateşer G, Öz İŞ, Sardarlı S, Aydın Sivri D, Boran BA. Doğumun yöntemi postpartum duyu durumu etkiliyor mu? Post partum SCL-90R İstanbul Med J 2017; 18:62-7
12. Bektaş E, Büyükbayrak EE. Hastanemiz gebe polikliniğine başvuran gebelerde doğum ve sezeryan tercihi ve nedenleri ile ilgili anket çalışması. Dr Lütfi Kırdar Eğitim ve Araştırma Hastanesi yayınlanmamış uzmanlık tezi. İstanbul, 2008
13. Behague DP,Victoria CG, Barros FC. Consumer Demand for cesarean section in Brazil informed decision making patient choice or social inequality? A population based birth cohort study linking ethnographic and epidemiological methods BMJ 2002;324-942